

Utenfor nevrologenes spesialfelt

Forsikringselskapene og rettsapparatet ser ut til å foretrekke nevrologer som sakkyndige ved nakkeskader. Men mange av skadene ligger utenfor deres spesialfelt.

MEKANISKE SKADER. Det sier professor Per Holck. Til daglig underviser han medisinerstudenter i anatomi ved Universitetet i Oslo. Det er særlig i sjuende semester at hode og hals er et tema, og Holck sier mange leger ikke lærer særlig mer om dette enn det de får gjennom medisinstudiet.

Håpløs situasjon. – Helse-Norge og rettsvesenet må innta en ny holdning til nakkeskadede. Situasjonen er i utgangspunktet håpløs for den skadde når spesialisten griper inn og saken blir avvist fordi vedkommende ikke finner noe bevis på nakkeskade. Jeg vet om mange som hadde fortjent en bedre skjebne. Det skulle være helt unødvendig at det dukker opp rettstvister med forsikringselskapene om nakkeskader, sier Holck.

Han peker på at nakkeskadene skyldes mekaniske traumer, ikke nevrologisk sykdom. Han synes det er oppsiktsvekkende at nevrologer sier at anatomer ikke kan noe om nakkeskader.

– Hvem hindrer dere i å slippe til når det gjelder å diagnostisere nakkeskader?

– Ingen. Men vi ser forsikringselskapene foretrekker nevrologer og det gjør kanskje også til dels rettsapparatet.

Gode forskningsresultater fra pioner. – Kjenner du doktoravhandlingen til Jostein Kråkenes, der han kunne påvise leddbåndskader på MR bilder hos nakkeskadede?

– Ja. Kråkenes har veldig gode resultater. Problemet for ham er at han ikke har tilstrekkelig med referanser. Slik vil det være med pioner. Resultatet hans er viktig for nakkeskadede. Men jeg vet også at han blir kritisert, sier Holck.

– Dersom nevrologen ikke finner noe blir den nakkeskadede ikke sjelden sendt videre til psykiatrien. Det er forståelig at pasientene utvikler tilstander i psykisk retning dersom de går år etter

år med smerter uten å bli trodd. Det er klart det påvirker psyken, sier Holck.

– Hvilket diagnostisk tilbud mener du nakkeskadede bør få?

– Alle leger bør bli mer oppmerksomme på nakkeskadeproblematikken. Primærleger i særdeleshet bør sørge for at det blir gjort skikkelige notater i journalen rett etter skaden. Noe av problemet for disse pasientene er at det står lite i journalen når de kommer tilbake til primærlegen og skal bruke det legen har skrevet. Forsikringselskapet vil ha dokumentasjon for at vedkommende oppsøkte lege etter så og så lang tid. Uten dette har pasienten ingen dokumentasjon å vise til. I slike situasjoner bør legen derfor tenke nakkeskade som har potensiale til å føre til litt langvarig sykdomshistorie.

Risiko for dødsfall. – Kan manglende behandling av en nakkeskade føre til død?

– Teoretisk sett kan det tenkes. Det kan være risikabelt å gå med en ustabil nakke. Risikoen for en alvorlig forverring av skaden er stor dersom en ny ulykke skulle inntreffe, sier Holck.

Han understreker viktigheten av at de som diagnostiserer har interesse for nakkeskader og en positiv holdning til problematikken. Veldig mange pasienter blir mistrodd, sier Holck. Han har lest boken til Thorleif Næss.

Dersom det er slik forholdene er, er de verre enn jeg trodde, uten at jeg har fått sjekket alle opplysningene, sier han.

Næss fikk sjøl avstivet nakken gjennom operasjon i Tyskland. – Det gjøres nok i Norge, men på et langt strengere grunnlag. Mange har motforestillinger og argumenterer med at pasienten får stiv nakke. Det er riktig at pasienten får en noe dårligere bevegelse i nakken sammenlignet med før ulykken. Men det er bedre med en nakke som er litt stiv uten smerte, enn en som er helt stiv med smerter. Mange opplever nemlig at skaden gjør at musklene i nakken får spasmer og der nakken virker helt stiv. En avstiving fører til at musklene slapper av og pasienten opplever likevel mer bevegelse i nakken, påpeker Holck.

kommentarer til boken «Helseløs og rettsløs»

–Jeg er frikjent!

– Jeg har fått et nytt liv etter at jeg leste boken til Thorleif Næss om å være nakkeskadd i Norge. Jeg er på en måte frikjent!

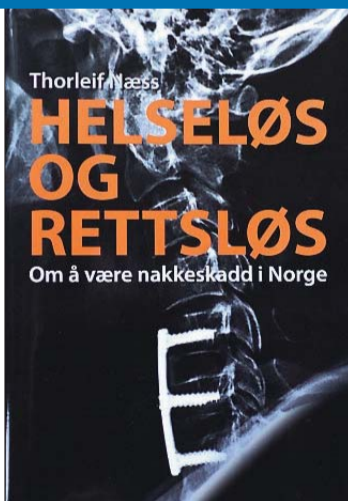
BREV. Det skriver Toril Jacobsen fra Stavanger i et brev til Thorleif Næss. Hun har gått til psykiater og psykolog for å få hjelp til det som kalles for posttraumatisk syndrom. Det som hjalp henne mest var å få se hvilke symptomer som skyldtes nakkeskaden. Hun forteller at hun tidligere har anklaget seg selv for ikke å klare mer enn hun gjorde. Hun presset seg selv til det ytterste, for så å oppleve at det tok lang tid å innhente seg igjen.

– Nå klarer jeg å være min egen gode, omsorgsfulle sykepleier. Jeg gir meg selv lov til å trekke meg vekk når jeg kjenner at jeg ikke klarer mer.

«DIAGNOSTISERT SOM PSYKOSOMATISK.

– Boka er eit godt dokumentert døme på korleis helse- og rettsvesen kan fungere når respekten for individet og å bli trudd, synest å vere borte. I mitt yrke har eg mange erfaringar for at konkrete kliniske funn av skadar og feilfunksjonar hjå nakkeskadede blir diagnostisert som psykosomatiske av andre. Eg brukar å seie at ein må vere heller «tom» i hovudet om ein ikkje blir litt «tusset» av å ikkje bli trudd.»

MANUELLTERAPEUT REIDAR SLOKVIK.

«BØR BLI OBLIGATORISK. – Denne boken burde være obligatorisk lesning for alle som har med nakkeskader å gjøre. Det være seg nevrologer, nevrokirurger, fysioterapeuter, personale i trygdeetaten og ikke minst Rikstrygdeverket.»

SPESIALIST I NEVROKIRURGI, DR. KARL H. HOVIND,
12. SEPTEMBER 2006

«DESSVERRE SANN. Boken til Thorleif Næss er lettest og velskrevet. Og dessverre sann. Vanlige mennesker tror ikke at det er slik, men jeg kjenner noen hundre mennesker som deler skjebnen og erfaringene med Thorleif.»

SMERTESPESIALIST DR. TROND STOKKE, 22. AUGUST 2006

– Det var et sjokk at smertene var så store, sier Evy Eikrem.

- Kollossale smerter

Heldigvis ble Evy Eikrem (54) tatt på alvor av både fastlege og trygdekontor etter at hun ble skadet i nakken. Men det var et sjokk at smertene var så store.

NAKKESKADD. Evy Eikrem fra Skodje hadde jobbet i 20 år i full stilling som førstekonsulent i skatteetaten, da hun for sju år siden ble rammet av en nakkeskade. Hun tror det talte til hennes fordel at både fastlege og trygdekontor visste hvem hun var før hun ble dårlig.

–Jeg ble ikke stigmatisert, de forstod at jeg hadde fått en alvorlig skade. Det var en stor lettelse for meg at jeg midt oppe i smertene slapp å føle meg mistrodd. Altfor mange opplever nettopp det, forteller Evy hjemme i stua på Skodje.

Dette har vært familiens bolig siden 1981. Huset ligger i naturskjønne omgivelser nær Fyllingsvatnet. Neste år skal det selges. Trist, men nødvendig. Evy vil slippe å bile på humpete veger. Hagearbeid kan hun bare glemme, det blir for krevende.

Yngstebarnet var 10 år da hun ble dårlig. Første jula fikk hun sprøytet inn smertestillende i hovednervene foran på halsen og bak på nakken slik at hun greide å sitte nesten hele julemåltidet til bords. Etter hvert kom hun seg mer opp av senga og fikk bedre medisiner.

–Smertene ble et stort sjokk. Du blir ikke lagt inn på sykehuset, men du får en pilleboks og blir fortalt at det vil gi seg gradvis etter 3-10-15 år. De første to årene etter skaden var bare det å tørke støv av halve stua et dagsverk. Det førte til sterkere smerter og mer sengeleie, forteller Evy.

Nå kan hun bruke hendene en del, selv om hun blir litt dårlig etterpå. For eksempel må hun velge mellom å vaske opp og rydde litt på kjøkkenet eller gå tur. Hun kan ikke gjøre begge deler uten å ligge minst en til to timer mellom. Mange dager er det uansett umulig å gå en tur. For å få ned smertenivået må hun ligge i sengen hele dagen uten å gjøre noe.

Skeier ut med kunstutstillinger.

De første årene kunne jeg heller ikke lese, men jeg lyttet mye til musikk. Nå leser jeg en del. Jeg er veldig kunstinteressert og leser aller mest om kunsthistorie og kunstneres liv. Det er en måte å drømme seg bort på.

Når hun nå har bestemt seg for

å stå fram i avisa er det for å støtte den nye boka til Thorleif Næss som handler om å være nakkeskadd i Norge under tittelen «Helseløs og rettsløs».

–Jeg vil tro veldig mange som får en nakkeskade lurer på veldig mye. Men kunnskapen som boka gir, vil mange fortsatt akseptere å bli kasteballer i et system av inkompetanse og ansvarsfraskrivelse, mener hun.

Ingen erstatning. Evy trodde hun var berettiget til erstatning fra skadevolders forsikringsselskap. Grunnvilkårene for å fremme et erstatningskrav er at det foreligger årsakssammenheng mellom en handling og skaden, og at skadevolder opptrådte uaktsomt, det vil si uforsiktig.

Evy sier hun gikk rett i baret da hun valgte to nevrologer til å skrive spesialistklæringene til forsikringsselskapet. –Nevrologen sa jeg var 30 prosent medisinsk ufør og hadde en arbeidsuførhet på 100 prosent, men ville ikke uttale seg om hvor vidt skadevolder hadde opptrådt uaktsomt. Dermed hadde jeg ikke rett på erstatning.

Spesialistklæringene hadde så store feil og mangler, men også utgiftene var blitt så store at jeg ikke maktet å satse mer penger på å forfølge saken, forklarer hun.

Til nå har hun brukt 200.000 kroner i utgifter på nakkeskaden på leting etter korrekt diagnose og behandling som kunne gjøre henne arbeidsfør igjen. Av dette har nesten 50.000 kroner gått til advokatutgifter. I dag er hun glad uførepensjonen i alle fall kom i orden uten problemer.

Behandlet av manuellterapeut. Evy begynte å reise for behandling hos manuellterapeut (fysioterapeut med spesialutdanning) Berthel Rune Kaale på Sandane. I løpet av 2000–2002 reiste hun flere ganger til Sandane for behandling hos fysioterapeuten. Til laserbehandling og litt trening. –Det viktigste utbyttet var kanskje for den mentale helsen. Treningen ble en gulrot å se fram

til. Noe konkret å holde seg til. Men det ga ikke så mye smertelindring.

Banebrytende. Kaale samarbeidet med Jostein Kråkenes som i 2004 tok doktorgraden på å diagnostisere skadde og avrevne leddbånd i overgangen mellom nakke og hode. Evy sier han har møtt mye motbør i Norge, mens spesialister i utlandet beskriver oppdagelsene hans som banebrytende.

Evy ble med i forskningsprosjektet til de to og reiste for å ta MR undersøkelse ved Haukeland. (Reisen til Bergen og behandlingene hos Kaale måtte hun betale sjøl.) Bildet viste flere betydelige leddbåndskader.

–Hvilken hjelp burde du ha fått etter at skaden oppstod?

–Vet ikke helt. I stedet for en overfladisk undersøkelse hos en nevrolog, som etterpå prøvde å bortforklare skaden, burde jeg fått en grundig funksjonsrøntgen for å få avdekket om skaden var livstruende. Det mest omfattende funksjonsrøntgentilbudet, finns i Tyskland og nå også i Finland. En enklere form for funksjonsrøntgen kan gjøres noen få steder her i landet. Nå har Aarseth utvalgt bestemt at slik røntgen skal gjelde. Jeg lurer på når de skal begynne å betale disse undersøkelsene for oss, eller lære opp folk så vi får grundig funksjonsrøntgen her i landet?

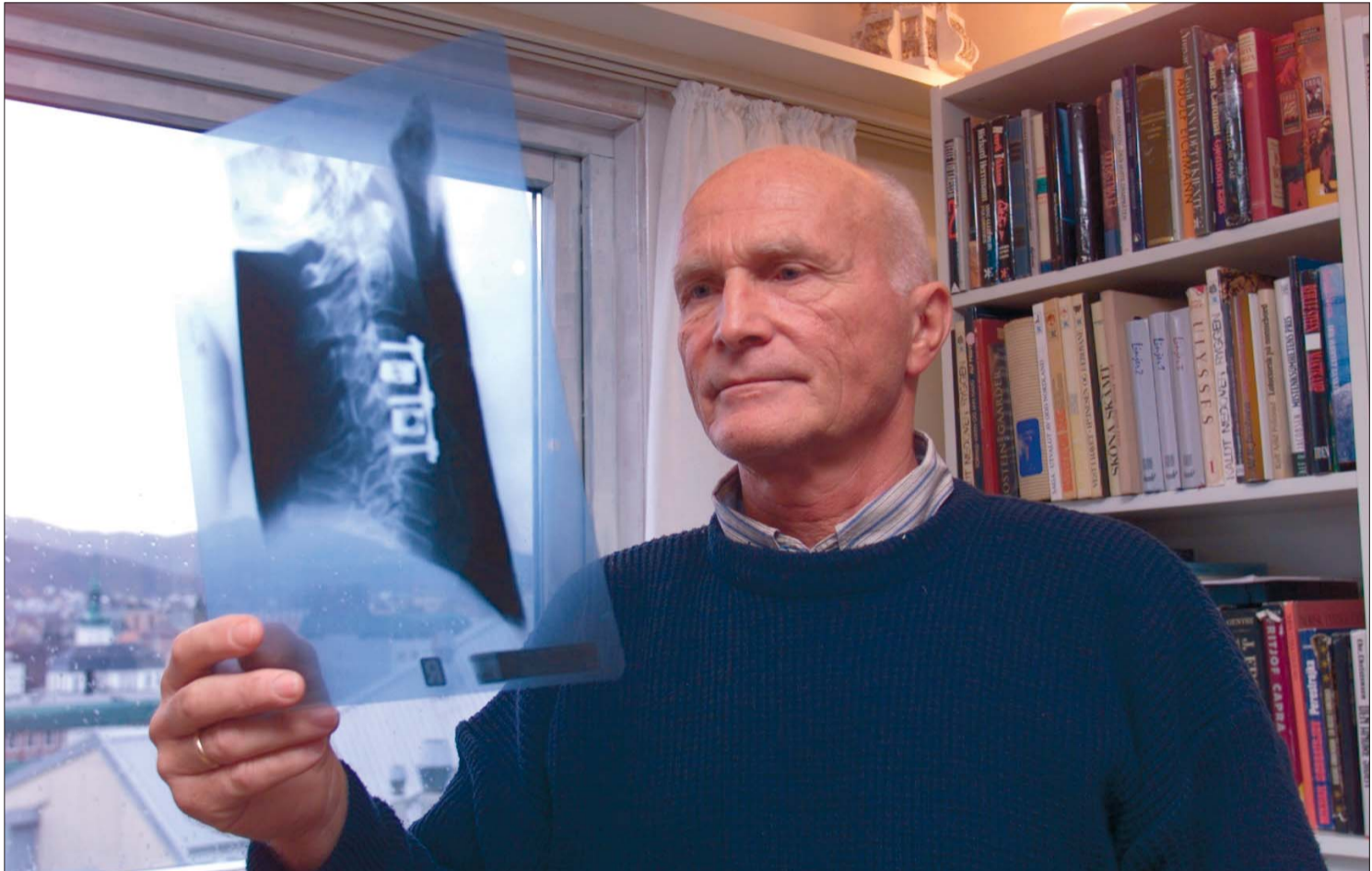
Evy synes tilværelsen fortsatt er en kjempestor utfordring å mestre når hun må leve med smerter 24 timer i døgnet hver dag. –Heldigvis finner jeg lindring i å være helt i ro, å ligge. Men det er ikke bra for så mye annet. Fordi smertene setter så store begrensninger er det lett å bli isolert i en slik situasjon, sier Evy Eikrem.

«Heldigvis finner jeg lindring i å være helt i ro, å ligge»

EVY EIKREM

Nakkeskadde blir sendt til nevrologer som kan lite eller ingenting om ledd og leddbåndskader. Så enkelt er det, sier Thorleif Næss, som har skrevet boka «Helseløs og rettsløs».

Etter mange år med kroniske smerter fikk Thorleif Næss til slutt avstivet nakken. Det hjalp. Nå har han skrevet bok om hvordan nakkeskadde kan bli kasteballer.

FOTO: BERGENSAVISEN

Thorleif Næss

■ Født i 1940. Har jobbet i ungdomsskolen og i videregående skole som realist, lærer i kroppsøving og rådgiver.

■ Næss har vært aktiv i politisk og fagpolitisk sammenheng og hatt verv i en rekke organisasjoner.

■ Han har også vært aktiv i mange idretter. Blant annet hopp, slalåm, bryting og har opplevd en rekke fall og nestenulykker.

■ Samme år som skadene satte ham helt ut av spill opplevde han et alvorlig fall i slalåm.

■ Næss sitt totale skadebilde antas å være resultat av en rekke større eller mindre skader over tid.

■ År har han gitt ut boka «Helseløs og rettsløs, om å være nakkeskadd i Norge».

Nakkeskadde blir uskyldige offer

SPECIALISTERKLÆRINGER. Han mener nakkeskadde blir uskyldige offer mens spesialistene krangler om hvem som skal diagnostisere pasientene.

– Her foregår det en profesjonskamp mellom spesialister. Fysikalsk medisinere kan påvise leddbåndskader, det samme kan ortopeder. Poenget er at de nakkeskadde må få påvist instabiliteten i nakken. Men nevrologene har oversett dette i årevis, og hvem skal ta ansvaret for dette? Hva skal Helsetilsynet si? Hele systemet bidrar til å holde fast ved feilaktig informasjon.

Mange får nakkeskadde i bilulykker. Når sakene ender i retten for at den nakkeskadde skal få erstatning, er nevrologene utpekt som sakkyndige som skal komme med spesialis-

terklæringer. De slår fast at det ikke er skade på nervesystemet, og dermed foreligger det ikke grunnlag for erstatning.

Det nevrologene ikke kan si noe om, er om det foreligger skade på leddbåndene i nakken. Når det foreligger høyesterettsdommer på slikt grunnlag, er det med å skape presedens for videre rettspraksis for denne pasientgruppen. Hele rettsprosessen, hele helse-Norge har vært styrt av spesialistuttalelser fra nevrologer og nevrokirurger på midten av 90-tallet, fastslår Næss.

Han peker på at nevrologenes spesialfelt er sykdom, infeksjoner og skade på nervesystemet. – Det retten etter alt å dømme ikke vet, er at nevrologene ikke en gang har sett etter leddbånd-

skader, fordi det ikke kommer inn under deres spesialitet.

Dermed har en stor gruppe av nakkeskadde med slike skader fått lide urettmessig både når det gjelder manglende behandlingstilbud, manglende økonomisk støtte til behandling og manglende erstatning fra forsikrings-selskapene, mener han.

Næss har sjøl hatt en meget lang og smertefull veg før han fikk hjelp. Kort fortalt ble Næss så dårlig i 2000 at han ble 100 prosent uføretrygdet. Til slutt fikk han hjelp fra en norsk spesialist som jobbet utenfor systemet. Næss ble operert i Tyskland for egen regning. Tre nakkevirlere ble avstivet. Det kostet ham 100.000 kroner dengang. Nå er det blitt dyrere.

– Dette ble min redning. Jeg

ble så bra. Jeg trodde jeg var ganske enestående med mine plage. Men tusenvis av mennesker er i samme situasjon.

I to og et halvt år prøvde jeg å gjøre journalister og media oppmerksomme på situasjonen for de nakkeskadde, før jeg skjønnte at jeg måtte skrive alt sjøl, sier Næss.

Resultatet ble en håndbok – den eneste i Norden, ifølge forfatteren. Den finnes ikke hos bokhandlerne, for de krever at den skal være omtalt først. Næss vil ikke tjene penger på den. Han regner med boken går i null. Utover det har han hatt bare utgifter og mye arbeid. Inntekter har han som avtalefestet pensjonist.

INGER OTTERLEI
inger.otterlei@smp.no